

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

Ocupació. 2010

1.- Ec. Mundial

A finals del S. XX junt als països de l'OCDE apareixen unes ec. emergents.

Primer foren els 4 tigres del sud-est asiàtic (Corea, Taiwan, Hong Kong, ...)

Posteriorment, els BRIC. A continuació un conjunt de països al seu voltant (MERCOSUR, Mèxic, Vietnam, Tailàndia, etc.)

Xina està situant-se com a tercera o segona economia mundial i prepara el continent Africà com a plataforma d'expansió, substituint les antigues economies dominants.

Aquest procés ha estat liderat, al començament, per alguns països de l'OCDE, a la cerca del tràfic de perfeccionament o d'abaratiment dels processos intensius de mà d'obra en el sector industrial.

S'estan produint, però, canvis ràpids. S'està passant de l'ús de tecnologies madures a l'ús de tecnologies avançades en les economies emergents. De la fabricació de productes de poc valor afegit (mobles, tèxtils, ...) a productes de valor afegit mitjà (automòbils) i a productes de valor afegit mig alt (ordinadors personals, telèfons mòbils, etc.)

Alguns països també estan rebent l'encàrrec de gestionar serveis (administratius, de traducció i correcció de textos, informàtics, telecomunicacions, *call centers*, etc.). És el cas d'Irlanda (UE) o Índia (Àsia)

2.- Ec. europea (UE)

La UE, com EE UU o Japó, ha passat de deslocalitzar indústries a zones intermèdies properes (ribera mediterrània, Mèxic i centreamèrica –*maquiles*-, sud-est asiàtic) a veure com el seu avantatge comparatiu en la producció i el finançament s'anava reduint. Anava minvant.

Índia, Brasil i Xina estan disposades a ser el recanvi de la UE, els EE UU i el Japó a l'hora de fabricar automòbils de games baixes i mitjanes per a ells, però sobretot pel primer món. El pas següent és la fabricació d'avions comercials i propulsors espacials, entre altres. Els països productors de petroli (especialment els de l'Orient Mitjà, des de fa 20 anys) i fonamentalment la Xina estan esdevenint exportadors de capital al primer món (deute sobirana, comerç - Harrod's-, hotels, infraestructures, etc.)

El model de garantia social europeu (Estat del benestar), els avanços sindicals i una determinada manera d'entendre la vida (també la laboral) unit a unes taxes altes comparatives de competitivitat estan entrant en conflicte amb la producció industrial del tercer món emergent. Situació que reequilibra parcialment aquestes parts del món.

Europa està observant com el nombre d'hores treballades per persona al llarg de la seva vida, produint a unes taxes altes de productivitat, ja no compensen un nombre molt més elevat d'hores per persona al llarg de la seva vida, hores amb una productivitat també emergent, o sigui, creixent i amb salaris força més baixos, malgrat créixer.

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

- Incorporació plena al món laboral passat els 20 anys o els 25.
- Jubilació als 65 anys amb una onada creixent de prejubilacions.
- Poder adquisitiu per hora treballada força alt.
- Accés fàcil al crèdit.
- Allargament substancial i imparable de l'esperança de vida.
- Natalitat reduïda.
- Externalitats negatives envers el medi ambient.
- Escassetat relativa de fonts d'energia convencional.

Són tots ells factors que redueixen la competitivitat en la “fàbrica total” en què s’ha convertit el món.

L'exèrcit que “emparava” aquest model no està demostrant al llarg del temps (significativament a partir de 2001) la seva antiga eficàcia. Les religions monoteistes, d'origen cristià, no avancen com abans i veuen, en especial la catòlica, com territoris on brandava el seu poder en solitari van recollint-se per l'empenta d'altres religions des de les més estructurades fins les més informals.

En definitiva, Europa segueix sent una zona preferent per anar-hi a viure però no tant per produir. **Pel consum més que per la producció.** Això és una paradoxa amb un final anunciat. De Finlàndia a Grècia, d'Alemanya a Portugal, una gran onada recorre Europa anunciant canvis. L'emergència de partits polítics d'extrema dreta ho anuncia. Alguns repunts d'esquerra extraparlamentària també.

3.- Actualitat. 2010

El període d'expansió econòmica més perllongat i intens des de la segona guerra mundial s'ha produït a Europa, en especial en els països menys desenvolupats (Irlanda i Espanya en són els millors exemples, però també Polònia i altres països orientals)

La construcció d'habitatges, el turisme de masses, un sector financer deficient i una abundor de crèdit han estat les bases que han permès, primer, l'expansió i, després, l'aturada que ens ha portat a l'actual situació de milions d'uropeus sense feina i amb unes expectatives més aviat magres. Algunes d'aquestes parcel·les productives, intensives en mà d'obra, han atret a milions de treballadors no europeus a la UE. Treballadors que en molts casos tenen un perfil professional baix.

4.- Catalunya

Catalunya és de ben segur el nord del sud, però no està clar que sigui el sud del nord.

Des de la integració a la UE ha rebut inversions i subvencions europees, però no ha estat de les regions europees més afavorides pels fons estructurals i pels fons de cohesió, per raons òbvies. En canvi, a nivell intern, sí que ha esdevingut el nord del sud. A través del Fons de Compensació Interterritorial i d'altres mecanismes (INEM, SEPI, SS, etc.) ha compartit recursos amb la resta d'Espanya d'on, fins fa ben poc, els recuperava (a mans privades) per la venda de productes i serveis. Ara Espanya ja no és el principal client industrial de Catalunya.

Ens trobem, però, al bell mig de la recessió: atur elevat, crèdit restringit, expectatives reduïdes, poca demanda externa, perfils professionals mig baixos, etc.

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

5.- El paper de les infraestructures

És prou coneguda la importància de les infraestructures. Tradicionalment les infraestructures a Catalunya han estat finançades de forma mixta, pública i privada (les viàries, les educatives, les sanitàries, etc.)

Ara, però, s'evidencia les mancances del sistema. Per una banda, les grans infraestructures d'abast mundial se situen a Madrid (Espanya no és Itàlia) com és el cas de l'aeroport o d'institucions de recerca.

Les infraestructures de nivell mitjà (comunicacions viàries, telecomunicacions, empreses estatals, etc.) primen o bé la centralitat (Madrid) o bé l'homogeneïtat (AVE) sense que els criteris d'eficiència pesin gaire a l'hora de decidir la seva ubicació. Els poders fàctics catalans o bé ja han triat Madrid com a base d'operacions o es dediquen a l'economia financera en base a les grans capitals financeres mundials.

Des del punt de vista de l'economia productiva, cal un enfocament regional! La ruta terrestre (corredor) d'unió entre Àfrica i Europa pot tenir dues alternatives possibles. La que passa per Madrid, Saragossa i Somport i la del corredor mediterrani. Sembla que a la recent cimera de Saragossa, la UE es decanta pel corredor mediterrani. La ruta marítima només té una via possible.

La terrestre interior té l'avantatge de recollir produccions industrials del centre de la península, Portugal inclosa, però presenta diversos inconvenients: alçades a superar (messeta castellana i Pirineus principalment) i allunyament dels ports de València, Tarragona, Barcelona i Marsella. Tot i la proximitat de la producció de productes peribles d'Huelva, dificulta la dels d'Almeria, Múrcia i tota la resta del corredor mediterrani.

Aquest corredor soluciona els anteriors problemes. La producció portuguesa podria recollir-se prop d'Algeciras i la de la "messeta"¹ a València. La d'Aragó a Tarragona. Les alçades a superar són inexistents (ribera marítima) i la connexió intermodal (autopistes, ports i aeroports) és clarament superior.

Sobta la voluntat homogeneïtzadora de fer arribar l'AVE a capitals de província espanyoles amb població i una capacitat productiva molt baixa i que encara el 2010 no hi hagi una línia ferroviària d'ampla europeu d'Almeria o Algeciras a Perpinyà. Només s'explica per una interpretació econòmica errònia, subordinant-la a una visió estrictament política o electoral (1 estació de l'AVE a menys de 70 km de cada votant)

Caldria enfortir i concentrar les bases logístiques al voltant d'aeroports, ports, estacions de ferrocarril i autopistes. Menys polígons industrials amb pocs serveis a les empreses disseminats pel territori (òptica electoral no econòmica) i més concentració i enfortiment amb serveis de determinats polígons (CIM's, PIF's, etc.) amb connexions intermodals.

¹ O cap pel Nord per Irun.

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

També sorprèn que la xarxa de telecomunicacions, especialment la xarxa de connexió a Internet, no estigui al mateix nivell que la d'altres països avançats.

Finalment, sense voler ser exhaustiu, la formació professional i tècnica i l'eficiència de l'administració pública són dos pilars fonamentals per sortir de la crisi i per a recuperar el paper geo-econòmic del nostre país.

6.- El mercat laboral

La població activa ha tingut el major increment quantitatiu de la nostra història. Hem passat de ser un mercat exportador de mà d'obra (1960 i 1970) a estabilitzar-se per a passar després a ser un dels principals importadors. Quina disbaixa! La llei del pèndol?

Les causes són clares. L'economia espanyola ha tingut el seu major increment del PIB de la seva història de la mà del sector de la construcció i del turisme de masses. Tots dos necessiten molta mà d'obra i no cal que sigui gaire qualificada. Amb l'augment de la renda per càpita, molts serveis subministrats per treballadors nacionals han estat rebutjats per aquests i traslladats a treballadors estrangers, treballadors amb molt poca qualificació professional o subocupats professionalment.

La contracció severa del sector de la construcció, la reducció notable del turisme de masses i de la renda per càpita han portat a l'atur a més de 4 M. de treballadors. Té solució aquesta situació?

A curt termini no! I a mig termini tampoc.

L'estoc d'habitatges, oficines i naus industrial sense ús és gran. A moltes localitats d'Espanya durant molts anys hi hauran molts metres quadrats que no seran ocupats. Hi ha llocs, però, en què la demanda torna a recuperar-se. Les comunicacions permetran ampliar i enfortir les àrees metropolitanes, augmentant les seves anelles. Això em porta a afirmar que el sector de la construcció (consumidora de mà d'obra extensiva) es passarà molts anys sota mínims.

No està clar que la reducció del turisme massiu europeu pugui ser substituït pel d'altres àrees emergents (xinesos, indis, brasilers, mexicans, etc.) ja que de moment les seves preferències de consum no s'adrecen al turisme massiu a Europa. No així les seves classes dirigents ni les seves elits socials!

La demanda interna s'ha reduït dràsticament degut a una menor capacitat econòmica (aturats, ocupats amb menors ingressos) i a unes expectatives fosques.

D'altra banda, la producció industrial tradicional veu com va sent substituïda de forma progressiva i imparabile per la dels països emergents.

Cap on anem?, cap on podem anar?

Les múltiples crisis del sector tèxtil ens poden donar una llum. Fa dècades que el sector tèxtil veu com s'han anat transformant les seves coordenades però, a pesar dels entrebancs, el nucli del seu empresariat no ha abandonat. S'ha reconvertit. S'ha reconvertit en el sentit de produir menys, produir més tècnicament i avançar en el disseny del producte i la comercialització.

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

La meua proposta de sortida de la crisi recull l'experiència del tèxtil i l'explotació de l'economia del coneixement i de la "venda" de la manera europea d'entendre la vida i la societat.

Aquesta proposta té unes conseqüències molt clares sobre el mercat laboral. Durant un temps determinat no hi ha cap possibilitat de reincorporar 2 o 2 milions i mig de treballadors. De la resta cal una profunda re-formació quant a habilitats laborals encaminades a proveir mà d'obra capaç d'ocupar llocs de més valor afegit en sectors industrials i de serveis avançats.

En poques paraules, cal produir menys i millor en productes, augmentar la tecnologia incorporada als nostres productes i incrementar el control dels canals comercials.

Pel que fa a l'eficiència laboral presenta dues oportunitats. Una immediata, altra mediata.

L'oportunitat immediata es basa en l'aprofitament millor de la força de treball. Cal allargar la vida útil laboral de les persones, no per la via d'avançar l'edat d'incorporació, ja que cal formar millor els joves, sinó per la via d'allargar l'edat de jubilació. Cal seguir més l'exemple alemany que el francès.

L'altra és mediata. Cal millorar la productivitat de cada hora treballada. Això s'aconsegueix per una doble via, força connectades. La intensificació tecnològica de la producció i la millora de les qualificacions i perfils professionals. La primera depèn dels empresaris, la segona depèn dels joves. I els diferents governs (UE, Espanya, Catalunya, ajuntaments) ho han de facilitar.

La immediata (treballar més) sense l'expectativa de la mediata (treballar millor) és de molt difícil implantació. Per a ser acceptada col·lectivament i positiva cal convèncer que un futur millor és possible.

Per a convèncer a què treballem més també cal demostrar que serà un esforç col·lectiu. Un esforç compartit. Per una banda, repartir la feina. D'altra disminuir les situacions de privilegi. I d'altra reduir les diferències socials.

Són uns canvis molt importants que incorporen un canvi de tendència social. S'ha acabat seguir treballant menys (reduccions de les jornades laborals en la negociació col·lectiva) i consumir més (facilitats creditícies) anticipant consum i estalvi futur. Això representa un sacrifici. Des del punt de vista polític no hi ha cap partit que ho pugui liderar unilateralment. Cal un pacte transversal per a portar-ho a terme (Pactes de la Moncloa 2)

7.- La situació de les comarques gironines

Les comarques gironines participen força de tot l'anterior.

Algunes particularitats pròpies i accentuades són:

- Dependència financera. (Acaba de desaparèixer l'única entitat autòctona)
- Pes important de la construcció i del turisme de masses
- Especialització reduïda de l'exportació de producció (agroalimentària)
- Mínim pes polític

20a Escola d'Estiu sobre interculturalitat – 2010

- Situació privilegiada (mar, muntanya, frontera, etc.)
 - Bagatge cultural, històric i gastronòmic, important- Dependència alta de l'àrea metropolitana de Barcelona
 - Poc vincle amb el SE de França
 - Sobren administracions locals
-

8.- En general

- Cal reduir l'endeutament, en especial el privat, a nivells més acceptables
 - Cal reformar el sistema financer (caixes d'estalvi, asseguradores, banca tradicional minorista, fons de pensions, etc.) i el seu control a nivell internacional
 - Cal millorar dràsticament l'eficiència de l'administració pública
 - Cal decidir les infraestructures al servei de la competitivitat dels territoris
 - Cal reduir la cobertura social per possibilitar l'emergència d'una solució real
 - Cal garantir el sistema de pensions per a què els actuals treballadors col·laborin en la "solidaritat intergeneracional" en el convenciment de què ells també se'n beneficiaran
 - Cal un reforçament del govern de la UE amb el corresponent afebliment dels estats compensat per l'emergència de les regions (semblant a l'Estat de les autonomies però amb una reducció real de les estructures estatals)
-

Altres tòpics relacionats:

Canvis demogràfics

Reforma del sistema financer

Actualització del sistema productiu. Reforma estructures empresarials

Reforma laboral. Adequació sindical

Reforma administrativa

Replantejament de les infraestructures

Opció entre serveis socials i reorientació de l'economia

Reforma del sistema de pensions i de cobertura social

Reforçament govern UE i regionalització europea (debilitament estatal)

Girona, juny de 2010

Dr. Josep Anguera

UdG